

ANMELDELSER OG KRITIKKER

LEIF STØRMER: Jordens og Livets Historie. – Scandinavian University Books. Universitetsforlaget, Oslo/Bergen/Tromsø 1966 (Munksgaard, København og Svenska Bokförlaget, Stockholm). 275 sider. 42 norske kr.

Leif Størmer's bog, »Jordens og Livets Historie«, vil blive modtaget og læst med interesse i skandinaviske universitetskredse, hvor man længe har savnet en lærebog i historisk geologi, skrevet på et nordisk sprog.

Af forordet fremgår det, at bogen er ment som en kortfattet lærebog i historisk geologi, og at hensigten tillige har været at give interesserede et umiddelbart indtryk af Jordens lange geologiske historie. Der kan næppe være nogen tvivl om, at det er lykkedes forfatteren at løse disse to opgaver.

Bogen er veldisponeret og velskrevet. Dens omfang er imidlertid så begrænset, at den næppe har krav på at blive betragtet som mere end en god introduktion til den historiske geologi. For den læser, som måtte ønske at få mere at vide, findes der allerede i forordet henvisning til mere omfattende og mere specielle værker om regional stratigrafi og palæontologi, tektonik og palæoklimatologi.

Efter en kort indledning, der skærper appetiten, følger et kapitel om forskningshistorien lige fra oldtiden til vore dage.

I det følgende afsnit behandles materialet, som danner grundlaget for forskningen. Dette kapitel er særdeles velskrevet og fremstillingen så let fattelig, at selv den læge læser uden vanskelighed kan tilegne sig denne vigtige introduktion. Anvendelse af en mængde fagudtryk er uundgåelig i en bog om historisk geologi; disse er imidlertid udmærket forklaret i de indledende kapitler og tillige defineret i en alfabetisk opstilling bag i bogen.

Bogens hovedafsnit er naturligvis helliget de geologiske perioder og systemer. Teksten i disse kapitler er skrevet efter et konsekvent gennemført mønster, der giver en god oversigt over indholdet, og gør det let at finde sig til rette med stoffet.

Det er forståeligt, at Norges geologiske udviklingshistorie kommer til at dominere, og derfor har bogen – som alle hidtil udkomne lærebøger i historisk geologi – slagside. Forfatteren har dog bestræbt sig for at indpasse Norge som en del af det geologiske verdensbillede.

Af stor betydning for bogen som lærebog er det, at den kun koster 42 norske kr., og at den er rigt illustreret. Der findes ikke mindre end 62 tavler med ialt 538 figurer af fossiler, geologiske profiler og palæogeografiske kort. Disse figurer, som for en dels vedkommende er originale, er fremstillet som stregtegninger, hvorved det er lykkedes at fremhæve karakteristiske træk uden at forvrænge billedet. De geologiske profiler og blokdiagrammer er overordentlig instruktive. De palæogeografiske kort er gengivet efter Brinkmann, som regel med nogen modifikation. Man kunne ønske, at disse kort havde været genstand for en mere vidtgående revision; som de nu fremtræder er de behæftet med visse bemærkelsesværdige fejl. Eksempelvis kan nævnes den fejlagtige angivelse af marint nedre devon i Østgrønland. De berømte marine triasforekomster i Østgrønland er ikke markeret på kortet (pl. 41) og forøvrigt ej heller i teksten. Endvidere leder man forgæves efter de marine kridtaflejringer i Vestgrønland på kortet (pl. 48). Endelig savner man for silurperiodens vedkommende et kort med angivelse af systemets geografiske udbredelse.

I teksten konstaterer man en undervurdering af lagtykkelser i Bornholms kambrium og ordovicium, og at det bornholmske silur overhovedet ikke er nævnt.

De her påpegede mangler er dog langt fra tilstrækkelige til at fordunkle ind-

trykket af, at der her foreligger en bog med mange gode egenskaber. Leif Størmers bog vil sikkert blive modtaget med stor taknemmelighed i de studerendes kreds, og der kan næppe være tvivl om, at »Jordens og Livets Historie« må kunne finde anvendelse som introduktion til den historiske geologi i de nordiske centre, hvor geologi doceres og studeres.

Christian Poulsen.

HANS PAULY: Krystaloptiske bestemmelsesmetoder. – Akademisk forlag, København. 48 sider, 24 figurer og 1 skema; rotaprint i formatet C5. Kr. 13,50 inklusive oms.

Bogen er en vejledning i elementære krystaloptiske bestemmelsesmetoder og skal i første række tjene til at orientere de kemiingeniørstuderende ved det obligatoriske kursus i mineralogi og krystallografi på Danmarks tekniske Højskole. Den vil desuden sikkert blive læst på Københavns Universitet ved de elementære øvelser i krystaloptik, eftersom den har et passende omfang og lægger stor vægt på rent praktiske ting, som Jelly refraktometret. Krystallernes optiske symmetriforhold gennemgås ved hjælp af Becke's skiodromer.

Af en første udgave at være indeholder bogen bemærkelsesværdig få egentlige fejl, som symmetribetragtningen på side 35, linie 14–15. Den skæve udslukning på optisk enaksede krystallers {hkl} flader i skemaet p. 43 er udeladt, hvad der nok må tilskrives bogens beskedne omfang. Ligeledes kan brugen af »stråler« i stedet for »bølger« nok undskyldes med pladshensyn, blot er motiveringen herfor (p. 10) næppe holdbar. Terminologien er stort set den normale; men man bemærker et udtryk som »placeringen« af indikatrix i en krystal, hvor det drejer sig om »orienteringen«. ω betegner både lysbrydningsforholdet og den dermed noget nær reciprokke strålehastighed (p. 24), uden at det dog kommer til at genere forståelsen.

For mig har bogen været temmelig tung at læse, da jeg har svært ved at følge tankegangen, eftersom forfatterens sproglige fremstillingsform er meget forskellig fra min. For eksempel forstår jeg ikke den indskudte parentes p. 35, linie 22–23. Dette må ikke tages som ren og skær kritik; thi det er min overbevisning, at forfatteren med omhu har formuleret visse afsnit på en sådan måde, at de vil føre den tænksomme læser ud i dybe overvejelser. Dette pædagogiske princip – at øve elevens kritiske sans, så den kan føre ham til en personlig kamp med stoffet for derigennem at nå til en virkelig forståelse – virker umiddelbart som en anakronisme i en »patteflaskepædagogisk« tid, men er dog den eneste vej til sand erkendelse. Jeg tror derfor, at vi i denne bog står over for en virkelig fremsynethed i valget af pædagogisk princip; selv om den praktiske udformning naturligvis kan kritiseres.

Rent personlig glæder det mig, at bogen er ca. dobbelt så tyk som de tidligere benyttede hefter, idet jeg tager det som udtryk for, at kemiingeniørernes krystaloptik under professor Hans Paulys ledelse er ved at genvinde det terræn, der blev tabt under lærermangelen i halvtredserne.

H. Micheelsen.